

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ФУНКЦІЙ

В статті розглядаються основні теоретико-методологічні підходи щодо визначення соціальної сфери та окреслюються її основні функції.

Постановка проблеми. Становлення ринкового механізму господарювання національної економіки, гуманізація суспільного виробництва суттєво впливають на стан населення нашої країни. В Статті 1 Конституції України, прийнятої 28 червня 1996 року, зазначено, що Україна є соціальною державою, тобто такою, політика якої спрямована на створення умов, які мають забезпечувати гідне життя та вільний розвиток людини [9]. Процес створення такої держави досить складний та тривалий у часі, він безпосередньо торкається інтересів та потреб всіх без винятку верств населення. Пріоритетного розвитку потребують насамперед ті сфери та галузі економіки, які безпосередньо пов'язані із задоволенням життєво необхідних потреб людини та суспільства в цілому. На нашу думку, серед основних чинників, які суттєво впливають на життєзабезпечення населення, провідна роль належить соціальній сфері. Метою статті є дослідження та аналіз існуючих теоретичних підходів щодо визначення сутності категорії "соціальна сфера" та її функцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В наукових працях багато уваги присвячено питанням функціонування та розвитку соціальної сфери, визначення її сутності. Теоретичні та практичні аспекти функціонування соціального комплексу, виробництва суспільних послуг, розвитку соціально-культурної та матеріально-побутової сфери досліджувалися Алимовим О.М., Баумолем В., Вдовиченом М.Х., Козаком В.Є., Кочергою А.І., Кочергою О.І., Куценко В.І., Лампертом Х., Лібановою Е.М., Марєєвим С.М., Непокупною Т.А., Новіковим В.М., Остафійчуком Я.В., Проскураковим В.М., Рутгайзером В.М., Скуратівським В.А. та ін.

Метою статті є розробка нових і вдосконалення існуючих теоретичних і методологічних підходів до визначення сутності категорії «соціальна сфера».

Виклад основного матеріалу. Людина може продуктивно працювати лише тоді, коли має нормальні умови для відпочинку, гарно харчується, може надати освіту своїм дітям,

підтримує стан свого здоров'я, задовольняє культурні та духовні потреби. Вирішення соціальних завдань має першочергове значення для розвитку економіки, що справляє позитивний вплив на головну продуктивну силу суспільства – людину.

Отже, соціальна сфера – це одна з найважливіших сфер життя суспільства, що охоплює інтереси всіх верств населення, умови їх праці, побуту, здоров'я та відпочинку. Зміст поняття «соціальна сфера» як і будь-якої іншої категорії, досить багатоплановий, є складним і різнобічним явищем, разом з тим вона має відносну самостійність, специфічні закономірності свого розвитку та функціонування. Тому існує необхідність в його уточненні, враховуючи вже накопичений матеріал.

Слезінгер Г.Е. трактує категорію «соціальна сфера» як сукупність різних видів, функцій і організаційних форм соціальної діяльності, спільною метою яких є: охорона здоров'я і життя людей, покращення їх житлових і побутових умов; надання їм рівних прав і можливостей для отримання освіти, підходящої роботи і справедливої оплати праці; залучення до сучасних засобів соціокультурного розвитку; матеріально забезпечена і гідна старість шляхом створення і доведення до споживачів відповідних соціальних гарантій, продуктів і послуг [23].

Великий економічний словник визначає соціальну сферу як сукупність галузей, організацій підприємств, які безпосередньо пов'язані та визначають спосіб та рівень життя людей, їх добробут, споживання [3].

На думку Скуратівського В.А., Палій О.М., Лібанової Е.М., соціальна сфера – це сфера життєдіяльності людського суспільства, де реалізуються інтереси класів, соціальних груп, етнопонаціональних спільнот, що охоплює широку палітру соціального простору – від умов праці, побуту, здоров'я до соціально-класових, етнопонаціональних, сімейно-шлюбних відносин [22].

Професор Іванов В.М. розглядає соціальну сферу як специфічну область суспільних відносин, яка охоплює систему соціально-класових, національних відносин, зв'язки суспільства та особистості. До її складу він також відносить сукупність соціальних умов та факторів життєдіяльності суспільних груп та особистості, їх розвиток та вдосконалення [24].

Навчальний соціологічний словник визначає соціальну сферу як одну з основних сфер суспільного життя, основою якої виступає система соціальних відносин між людьми та їх спільнотами і вбачає функціональну роль цієї сфери в житті суспільства в тому, що в її межах відбуваються відтворення та зміни соціальних зв'язків між людьми, умов та способу їх життєдіяльності, умов формування та задоволення їх життєвих потреб [28].

У праці «Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України» пропонується наступне трактування досліджуваної категорії «...- це сфера,

яка забезпечує життєдіяльність людини, охоплює широке коло проблем; це сама людина та її відтворення, життєвий рівень та розселення» [6].

Азріліян А.Н. представляє соціальну сферу в якості такої, де безпосередньо не створюються матеріальні блага. До неї він відносить: мистецтво, культуру, спорт, науку, освіту, охорону здоров'я [2].

«Вся сукупність установ, що сприяють відтворенню людини, людської особистості і є тим, що називають соціальною сферою», - вважають Марєєв С.М. та Солодков Г.П. [13].

Куценко В.І. та Остафійчук Я.В. розглядають соціальну сферу як сферу діяльності людей, результатом якої є послуги, що задовольняють потреби суспільства й окремих його членів і пов'язані зі створенням доданої вартості [11; 27]. Вона характеризується специфічними процесами взаємодії та відтворення людини, особистості, соціальних груп, населення в цілому, відносинами, що виникають з приводу відтворення людського потенціалу та формування соціальної справедливості в суспільстві.

Економічний словник-довідник визначає соціальну сферу як одну з найважливіших сфер життя суспільства, що охоплює інтереси всіх верств населення, відносини суспільства і особи, умови праці і побуту, здоров'я, відпочинку [7].

Будучи сферою споживання матеріальних ресурсів, соціальна сфера виступає джерелом створення нематеріальних благ, які проявляються у фізичних і духовних здібностях людей, стають важливим чинником усієї народногосподарської діяльності, що тривало впливає на хід економічного зростання [19].

Проскураков В.М. та Самоукін А.І. вбачають зміст соціальної сфери лише в обслуговуванні населення [18].

Заслуговує на увагу точка зору Ягодки А.Г., який розглядає соціальну сферу не лише як категорію, яка являє собою сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, закладів і установ, які мають забезпечувати задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створенні умов для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з чинними законами і загальноприйнятими правилами, але і як сферу суспільної діяльності, яка спрямована на розвиток в людей духовності, вихованні совісті, здатності розрізняти добро і зло, оцінювати свої вчинки, формулювати для себе моральні приписи і вимагати їх виконання [30].

Соціальна сфера впливає на розвиток виробничої сфери, на всі соціально-економічні процеси, що виникають у суспільстві. Так, В.Є.Козак під соціальною сферою розуміє ту частину галузей соціальної інфраструктури, що надають послуги [8].

Львовчкін С.В. вважає соціальну сферу важливою складовою забезпечення життєдіяльності суспільства, яка охоплює сукупність освітніх, медичних і культурних закладів, які надають відповідні послуги громадянам [12].

Окремі економісти в своїх працях щодо дослідження проблем соціальної сфери взагалі не дають визначення цієї категорії, обмежуючись лише переліком галузей, які входять до її складу [20; 29].

На нашу думку, найповніше розкриває зміст категорії «соціальна сфера» визначення, запропоноване Центром перспективних соціальних досліджень: «соціальна сфера – це сукупність усіх галузей життєдіяльності суспільства, взаємопов'язаних з державними і недержавними установами, організаціями і підприємствами, які забезпечують загальний рівень життя громадян та сприяють зростанню їх благополуччя в державі, створюючи при цьому оптимальні умови для реалізації та самореалізації здібностей та інтересів тих же громадян» [31]. Іншими словами, це сукупність матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, а також виробничих відносин, які виникають в процесі їх взаємодії; специфічна галузь людської діяльності, предметом якої є громадяни країни з їх проблемами.

Досить часто в економічній літературі категорія «соціальна сфера» ототожнюється із соціальною інфраструктурою, хоча остання є її основною складовою.

Вітренко Н.М. визначає соціальну інфраструктуру як чітко окреслений єдиний територіальний комплекс галузей, спрямований на задоволення потреб населення конкретного регіону в послугах, тобто це сукупність об'єктів, що безпосередньо обслуговують населення [4].

Об'єкти соціальної інфраструктури покликані обслуговувати людину, забезпечуючи її матеріальні та духовні потреби, вважають Алимов А.Н., Кочерга А.І., Богаєнко В.А., так як людина має бути забезпечена всім необхідним для свого фізичного та духовного розвитку [1]. На їх думку, складові соціальної інфраструктури забезпечують процес реалізації суспільних та особистих потреб населення шляхом надання різноманітних послуг і особливістю розвитку цих складових є їх тісний взаємозв'язок з процесом відтворення трудових ресурсів. Ця категорія розглядається як сукупність об'єктів торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, житлово-комунального господарства, транспорту, зв'язку, кредитування і державного страхування населення, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, соціального забезпечення, освіти, охорони навколишнього середовища, мистецтва, об'єктів побутового призначення на виробництві, діяльність яких спрямована на задоволення особистих потреб, забезпечення життєдіяльності, інтелектуального розвитку [1].

Всі об'єкти, які створюють загальні умови для ефективної трудової діяльності людини та гармонійного розвитку особистості Ж.Т. Тощенко відносить до соціальної інфраструктури [26]. В дослідженні Тощенко Ж.Т. відмічено, що окремі науковці цієї проблеми ототожнюють соціальну інфраструктуру з соціально-побутовою, під якою розуміють комплекс споруд, підприємств та установ, що забезпечують на певній території необхідні матеріальні та культурно-побутові умови для розміщення та нормального проживання населення.

В інтерпретації Осадчої Г.І. соціальна інфраструктура - це стійка сукупність матеріально-речових елементів, що створюють умови для задоволення всього комплексу потреб, з метою відтворення людини і суспільства та за своєю внутрішньою організацією являє собою систему установ, підприємств та органів управління, що забезпечують функціонування всіх інститутів соціальної сфери [14].

Ягодка А.Г. трактує соціальну інфраструктуру як сферу, що безпосередньо забезпечує обслуговування різних потреб людини, і характеризується як комплекс галузей народного господарства, що виконують соціально-економічні функції, задоволення матеріальних і духовних потреб населення, створення нормальних умов життєдіяльності [30].

За визначенням Вдовиченка М.Х., Орлатого М.К., Якуби К.І. соціальна інфраструктура це «...- сукупність організацій і підприємств, які забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві і в побуті, вона покликана задовольняти потребу населення в певних умовах життя, регулювати міграцію і відтворення робочої сили, збільшити вільний час» [25].

Частина загальної інфраструктури, сукупність галузей, які спеціалізуються на обслуговуванні населення (існує з метою задоволення потреб людей, які проживають у межах певної території) є соціальною інфраструктурою вважають Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Підприємства, організації, установи соціальної інфраструктури створюють необхідні умови для життєдіяльності населення через надання різноманітних послуг [16].

На думку Кочерги А.І., Мазаракі А.А. соціальна інфраструктура – це сукупність об'єктів, підприємств, організацій та закладів, діяльність яких спрямована на задоволення особистих потреб, у тому числі через надання послуг матеріального і нематеріального характеру, забезпечення життєдіяльності, інтелектуального розвитку та високої суспільної активності людей, тобто як одну з підсистем суспільного відтворення, що покликана створити загальні умови розвитку [10].

Марєєв С.М., Солодков Г.П. вважають, що роль соціальної інфраструктури зводиться не лише до задоволення необхідних соціальних потреб і до обслуговування виробництва, але й до розвитку і відтворення головної продуктивної сили суспільства – людини [13].

Погоджуючись із думкою багатьох дослідників, вважаємо, що соціальна сфера поняття більш різнопланове та багатоаспектне, ніж соціальна інфраструктура. Це та сфера діяльності, яка забезпечує загальний рівень життя громадян, сприяє зростанню їх добробуту, задовольняє різноманітні потреби як суспільства, так і кожного окремого громадянина (матеріальні, духовні, культурні, побутові), дозволяє реалізувати здібності і інтереси тих же громадян і тим самим сприяє відтворенню людини і зростанню благополуччя в державі. Соціальна інфраструктура є лише вагомою складовою соціальної сфери, адже кожний підкомплекс останньої, має свою інфраструктуру. Наприклад, система охорони здоров'я представлена лікарнями, амбулаторіями, фельдшерсько-акушерськими пунктами, аптеками, санітарно-епідеміологічними станціями, поліклініками, пологовими будинками; освіта – дошкільними закладами, загальноосвітніми школами, професійно-технічними училищами, вищими і середніми спеціальними навчальними закладами, дитячими позашкільними закладами (палаци і будинки для дітей та юнацтва, спортивні школи тощо); житлово-комунальне господарство – комунальним господарством (водопровідне, каналізаційне, газове господарство, мережі тепlopостачання, енергопостачання), шляховим господарством, службами зовнішнього освітлення, санітарного очищення територій тощо; побутове обслуговування населення – будинками побугу, ательє й майстернями і т. ін.

До соціальної сфери належать практично всі галузі економіки, які прямо або опосередковано задовольняють потреби людини. Результатом діяльності соціальної сфери є різного характеру послуги, які сприяють підвищенню освітнього рівня населення, надають можливість для збереження та охорони здоров'я шляхом надання медичної допомоги, підвищенню культурного рівня, збільшенню вільного часу через скорочення витрат праці на ведення домашнього господарства.

Всі елементи соціальної сфери об'єднані у дві групи: соціально-культурну та матеріально-побутову. Кожна з них має істотні відмінності у характері і призначенні послуг, що надаються.

Соціально-культурна сфера являє собою комплекс галузей, що беруть участь у формуванні та розвитку робочої сили. Вони покликані задовольняти культурні, моральні, духовні та інтелектуальні потреби громадян. Це освіта, наука, охорона здоров'я, фізична культура та спорт, мистецтво та соціальний захист.

Функціонування матеріально-побутової сфери спрямоване на створення певних матеріальних умов життєдіяльності людини, забезпечення побутових умов. Воно слугує умовою відтворення людини в цілому. Тут створюються послуги, які надають можливість скоротити витрати часу на ведення домашнього господарства, побутове обслуговування:

торгівля та ресторанне господарство, житлово-комунальне господарство, зв'язок, побутове обслуговування населення, громадське харчування.

Більшість авторів пропонують практично однакові підходи до класифікації галузей соціальної сфери, відмінності полягають лише у їх назві. Так, Алимов О.М., Кочерга О.І., Богаєнко В.О., Паламарчук М.М., Паламарчук О.М., Вітренко Н.М. та ін. поділяють соціальну сферу на соціально-побутову (торгівля, громадське харчування, пасажирський транспорт, побутове обслуговування, зв'язок) та соціально-культурну (освіта, культура та мистецтво, охорона здоров'я, фізична культура та спорт, соціальне забезпечення, охорона навколишнього середовища) [1; 16; 6; 4].

На сьогоднішній день загальноприйнятим є такий поділ соціальної сфери: соціально-культурна сфера (освіта, культура і мистецтво, охорона здоров'я і соціальне забезпечення, засоби масової інформації) та матеріально-побутова сфера (торгівля, громадське харчування, житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування). Такої думки дотримуються Куценко В.І., Остафійчук Я.В., Дорогунцов С.І., Заєць Т.А., Пітюренко Ю.І., Клиновий Д.В., Пепа Т.В. [19; 5; 21]

Така класифікація соціальної сфери в повній мірі не розкриває їх економічної сутності. У працях Клинового Д.В., Пепа Т.В., Петровської І.О. наголошується на необхідності класифікувати соціальну сферу виходячи з позицій їх фінансування державою. Такі сфери суспільного життя як торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, житлово-комунальне господарство за своєю економічною суттю є ринковими, тобто такими, що можуть функціонувати без фінансового втручання з боку держави. Вони функціонують за рахунок самозабезпечення шляхом надання споживачам платних послуг. На відміну від них галузі соціально-культурної сфери автономно працювати не можуть і, як правило, фінансуються з місцевих бюджетів, хоча можуть надавати платні послуги. Характерним для них є переважання безплатних послуг та їх загальна доступність. Виходячи з цих положень пропонується наступна класифікація галузей соціальної сфери:

- ринкові або автономні – торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, житлово-комунальне господарство, туризм, доходні об'єкти рекреаційного комплексу;
- неринкові або бюджетні – охорона здоров'я, освіта, наука, культура, фізична культура і спорт, об'єкти рекреаційного комплексу, що вимагають державного / регіонального (місцевого) фінансового втручання [21; 17].

На нашу думку, підхід до класифікації соціальної сфери повинен враховувати факт розмежування потреб на матеріальні та духовні. Виходячи з цього соціальну сферу можна поділити на дві групи. Перша група – матеріально-побутова, яка включає житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування населення (побутова складова),

торгівлю, ресторанне господарство, транспорт і зв'язок (економічна складова). Друга група – це соціально-культурна сфера, до складу якої входять освіта, культура, мистецтво (гуманітарна або духовна складова), охорона здоров'я, соціальне забезпечення та соціальна допомога, фізична культура, спорт, рекреаційний комплекс (оздоровча складова).

Досліджуючи соціальну сферу неможливо обійти стороною функції, які вона виконує. В сучасній економічній літературі не існує єдиної думки та конкретного підходу щодо їх визначення та виокремлення.

Безперечно, головною функцією соціальної сфери є відтворювальна. Її сутність зводиться до відтворення людини та населення в цілому як суб'єкта життєдіяльності. Іншими словами - це процес еволюції людини, який охоплює всі прояви життя, виражається в безперервному функціонуванні та наповненні новою якістю та змістом. Мова йде не лише про фізичне відтворення людей, але й про відтворення певних соціальних якостей, необхідних для життя (освіта, здоров'я, духовність, мораль, совість тощо). При цьому соціальне відтворення може бути: простим (відтворення суспільства тієї ж чисельності та незмінних соціальних якостей), розширеним (за умови зростання чисельності нових поколінь та досягнення більш високого рівня розвитку їх соціальних якостей), звуженим (зменшення чисельності нових поколінь та зниження рівня їх прогресивних якостей) [15].

Існує і такий підхід до виокремлення функцій соціальної сфери, якого дотримуються Осадча Г.І., Беляєв О.О., Диба М.І., Кириленко В.І., які розрізняють основну та похідні функції соціальної сфери. Основною її функцією є цілісне соціальне відтворення диференційованих суб'єктів життєдіяльності. Специфіку процесу соціального відтворення характеризують похідні функції: соціорегуляторна, соціоадаптивна, соціопродуктивна, соціокультурна, соціозахисна.

На нашу думку, таке групування функцій соціальної сфери є досить громіздким та важким для розуміння і сприйняття. Вважаємо більш простим і доцільним виділити наступні функції: відтворювальна, продуктивна, культурологічна та функція соціального захисту.

Сутність відтворювальної функції було розглянуто вище. Продуктивна функція соціальної сфери передбачає виробництво благ у вигляді послуг для безпосереднього задоволення «насущних» потреб людей, створення передумов для раціонального використання вільного часу, формування трудового потенціалу суспільства, що відповідає вимогам сучасності та НТП. Культурологічна функція полягає в тому, що соціальна сфера, зокрема галузі соціально-культурної групи, сприяє всебічному розвитку особистості, формуванню у неї певного набору соціальних якостей. Сутність функції соціального захисту проявляється у наданні державних соціальних гарантій та підтримки непрацездатним, малозабезпеченим та вразливим верствам населення.

В ідеалі призначенням соціальної сфери є забезпечення достатнього рівня добробуту, доступність основних життєвих благ для більшості населення, створення можливостей соціальної мобільності, гарантування необхідного рівня соціального захисту, розвиток соціальної, трудової та підприємницької активності, забезпечення можливості самореалізації людини, свободу вибору прикладання своїх здібностей, в тому числі і на ринку праці.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши накопичений матеріал та різноманітні підходи до визначення соціальної сфери, можна зробити висновок, що зазначену категорію можна розглядати в двох аспектах. У широкому розумінні соціальна сфера – це сектор економіки, де здійснюється виробництво, розподіл та споживання матеріальних благ і створюються сприятливі умови для матеріального, фізичного та духовного розвитку суспільства. У вузькому розумінні соціальна сфера розглядається як сукупність сфер життєдіяльності суспільства, які забезпечують задоволення його різноманітних потреб, оптимальні умови праці, побуту, здоров'я та відпочинку, всебічний розвиток людини, впливають на рівень суспільного добробуту та сприяють вирівнюванню рівня життя населення різних регіонів країни.

Список літератури

1. Алымов А.Н., Кочерга .И., Богаенко В.А. и др. Социальная инфраструктура: вопросы теории и практики. – К.: Наукова думка, 1982. – 336 с. – С. 22.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н.Азрилияна. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с. – С. 1012.
3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Издание 2-е переработанное и дополненное. - К.: Книжный мир, 2006. – 860 с. – С. 675.
4. Витренко Н.М. Социальная инфраструктура Украины: оценка уровня и перспектив развития. – К.: Наукова думка, 1993. – 144 с. – С. 9-11.
5. Данилишин Б.М., Куценко В.І., Остафійчук Я.В. Сфера та ринок послуг в контексті соціальної модифікації суспільства: Монографія. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2005. – 328 с.
6. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України / Навч. посіб. – К.: Вид-во УАДУ, 2020 – 112 с. – С. 66.
7. Економічний словник-довідник: За ред. док. екон. наук, проф. С.В.Мочерного / худож.оформ. В.М.Штогриня. – К.: «Феміна», 1995. – 368 с. (Nota bene) – С. 222.
8. Козак В.Є. Трансформація економічних відносин в соціальній сфері // Соціальна сфера в перехідній економіці: Зб. наук. праць / НАН України. Ін-т економіки. Ред. кол.: Новиков В.М. (відп. ред.) та ін. – Київ, 2000. - 132 с. – С. 4

9. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222 – IV (2222 - 15) від 08.12.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 2. – ст. 44.
10. Кочерга А.И., Мазараки А.А. Народхозяйственный комплекс и социальные проблемы. – М.: Мысль, 1981. – 271 с.
11. Куценко В.І., Остафійчук Я.В. Трансформації соціальної сфери України: регіональний аспект: Монографія / За ред. С.І. Дорогунцова. – К.: Оріони, 2005. – 400 с. – С. 340.
12. Куценко В.І., Львовчкін С.В. Завдання і напрями реформування фінансів соціальної сфери // Фінанси України. – 1999. - №12. – С.25-32. – С. 25
13. Мареев С.Н., Солодков Г.П. Социальная сфера социалистического общества. – М.: Знание, 1989. – 48 с. – С. 6.
14. Осадчая Г. Социальная сфера: методология анализа и управления // Общество и экономика. – 2000. - № 9-10. – С. 8-29. – С. 10.
15. Осадчая Г.И. Социология социальной сферы: Учебное пособие для высшей школы. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Академический Проспект, 2003.– 336 с. – С. 328-329.
16. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник для викладачів економічних і географічних факультетів вузів, наукових працівників, аспірантів / М.М.Паламарчук, О.М. Паламарчук. – К.: Знання, 1998. – 416 с. – С. 158-159.
17. Петровська І.О. Трансформації в соціальній сфері України: питання теорії і стратегії регіонального розвитку комерційних галузей (торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування). – Київ: РВПС України, 2002. – 266. – С. 68-70.
18. Проскуряков В.М., Самоукин А.И. Экономический потенциал социальной сферы: содержание, оценка, анализ. – М.: Экономика, 1991. – 159 с.
19. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Підручник / С.І.Дорогунцов, Т.А.Заяць, Ю.І.Пітюренко та ін.; За заг. ред д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН Ураїни С.І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2005. – 988 с. – С. 566.
20. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / С.І.Дорогунцов, Ю.І.Пітюренко, Я.Б.Олійник та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 364 с. – С. 256-257.
21. РПС і регіональна економіка України / За ред. Л.Г.Чернюк: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 728 с.

22. Скурагівський В.А., Палій О.М., Лібанова Е.М. Соціальна політика. Навчальний посібник для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління» - К.: Видавництво УАДУ, 1997. – 360 . – С. 344.
23. Слезингер Г.Э. Социальная экономика: Учебник. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2001. – 368 с. – С. 10.
24. Социальная сфера: совершенствование социальных отношений (Ответственный редактор доктор философских наук, профессор В.Н.Иванов). – Москва: «Наука», 1987. – С. 8
25. Соціальна сфера села України: (науково-аналітична розробка) / [М.Х. Вдовиченко, М.К. Орлатий, К.І. Якуба та ін.]; Укр. н.-д. ін-т економіки агропромислового виробництва. – К., 1992. – 200 с. – С. 199.
26. Тощенко Ж.Т. Социальная инфраструктура: сущность и путь развития. – М.: Мисль, 1980. – С. 41-48.
27. Трілленберг Г.І. Менеджмент сфери послуг. – Київ, 2007. – 459 с. – С. 397-398.
28. Учебный социологический словарь. Издание 3-е, дополненное, переработанное. / М.: «Экзамен», 1999 г. – 352 с. – С. 261.
29. Шишкин С.В. Экономика социальной сферы: Учебное пособие. – М.: ГУ ВШЭ, 2003. – 367 с.
30. Ягодка А.Г. Соціальна інфраструктура і політика: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 212 с. – С. 5.
31. <http://cpsr.org.ua>

TCARUK I.M. THEORETICAL APPROACHES CONCERNING SOCIAL SPHERE AS COMPOUND ECONOMY AND ITS FUNCTIONS.

In article basic theoretically-methodological approaches concerning social sphere are considered and its main functions are defined.

Keywords: market mechanism of house holding, social sphere, social infrastructure, classification of social sphere, functions of social sphere.

ЦАРУК И.М. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ПО ОПРЕДЕЛЕНИЮ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ФУНКЦИЙ.

В статье рассматриваются основные теоретико – методологические подходы относительно определения социальной сферы и очерчиваются ее основные функции.

Ключевые слова: рыночный механизм хозяйства, социальная сфера, социальная инфраструктура, классификация социальной сферы, функции социальной сферы.